ЗА БУКВИТЕ
КИРИЛО МЕТОДИЕВСКИ ВЕСТНИК
Ô ПНСМЕНЕХЪ ®

БИТ

ИЗДАВА УНИВЕРСИТЕТЪТ ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ • ГОДИНА XLV • БРОЙ 72/МАЙ 2023 г.

КРАСОТИТЕ НА БЪЛГАРИЯ

24 май!

80 ГОДИНИ ОТ СПАСЯВАНЕТО НА БЪЛГАРСКИТЕ

Историческите факти срещу демагогията

Румен Радев, президент на Република България

„България се гордее, че не допусна депортацията на българските евреи в един от най-мрачните периоди от човешката история. Спасяването на българската еврейска общност през Втората световна война е източник на национална гордост за всички българи, защото нито един български евреин не е бил депортиран в нацистките лагери на смъртта.“

„Един малък народ, заедно със своето правителство, църква и интелигенция успя да спаси еврейските си сънародници в един от най-мрачните периоди от човешката история и за нас е задължение да продължим този завет, като не допускаме нови прояви на антисемитизъм“, заяви още държавният глава и изтъкна, че спасените 50 хиляди български евреи и техните наследници в Израел са солидна основа за развитието на двустранните отношения и стратегическото партньорство между България и Израел. По думите му страната ни може да използва примера на Израел за развитие в сферата на науката, технологиите и икономиката.

Думите на Президента бяха казани по време на среща на „Дондуков“ 2 с представители на организации на български евреи в Израел. Срещата беше проведена по инициатива на организациите Съюз на емигрантите от България в Израел „Ихуд Олей България“, „Български културно-информационен център“ и Дружество за приятелство „Израел-България“. В нея участваха известният историк и общественик от Израел проф. Михаел Бар-Зоар и посланикът на Държавата Израел у нас Йорам Елрон.

Представителите на организациите на българските евреи изказаха благодарност към България и българския народ за спасяването на еврейската общност в страната от депортация по време на Втората световна война. В рамките на срещата бяха обсъдени предизвикателствата, свързани с манипулацията на историческите факти за действията на България по време на Втората световна война. Обща бе позицията, че са необходими обединени усилия за отстояване на историческата истина, като представителите на организациите на българските евреи изразиха решимост да допринесат за това.

Под патронажа на държавния глава в Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ беше открита документална изложба, посветена на годишнината.

Румен Радев при откриването на изложбата, посветена на 80-годишнината от спасяването на българските евреи: Спасяването на българските евреи е пример за силата на обществената и политическа енергия, посветени на справедлива кауза… Опитите за вменяване на вина са проява на неуважение към спасените евреи и към моралния подвиг на малка България през Втората световна война.“

В изложбата бяха включени експонати от фонда на Националната библиотека, както и наградите, с които посмъртно е удостоен цар Борис III от международните еврейски организации, сред които Световният еврейски конгрес и Лигата против поругаването. Почетен гост бе известният историк и общественик от Израел проф. Михаел Бар-Зоар, автор на книгата „Спасение“, посветена на събитията през пролетта на 1943 г., довели до спасяването на близо 50 хиляди български евреи.

В словото си държавният глава Румен Радев припомни как в един от най-мрачните периоди на човешката история България, вече преживяла две национални катастрофи, прави всичко възможно, за да избегне въвличането си в поредната война на Стария континент. „Комисарството по еврейските въпроси не се наложи над българските парламент и правителство, а Хитлер не пречупи решението на цар Борис III да не допусне депортацията на нито един български поданик извън пределите на България“, посочи президентът. „В историята ни завинаги ще остане държавническият урок на 43-мата депутати от правителственото мнозинство в Народното събрание, подписали писмото на подпредседателя Димитър Пешев, на достойните духовни водачи на Българската православна църква, която тогава е част от държавата,“ подчерта той.

Проф. Михаел Бар-Зоар разказа за решителните действия на Цар Борис III, българската държава и българския народ, които водят до спасяването на всички български евреи по време на Втората световна война. „Аз и моите приятели имаме един свещен дълг към България – да разпространим в целия свят тази история за спасяването на евреите – това е нещо много дълбоко и трябва да го пазим в българската душа и в нашите спомени“, каза проф. Михаел Бар-Зоар.

ЕВРЕИ ПРЕЗ ВТОРАТА СВЕТОВНА ВОЙНА

Обща е целта ни – да знаем и помним уроците на историята

Илияна Йотова, вицепрезидент на Република България

Недостатъчно се знае за светлия пример на България, която спаси своите евреи. Този безпрецедентен акт принадлежи не само на българската, а и на световната памет. Благодарение на съвместните усилия на Българската православна църква, на водещи политици и интелектуалци, на смелостта на обикновени българи преди 80 години моята страна спаси над 48 хил. евреи. За съжаление, не успяхме да защитим 11 343 евреи от територии, администрирани по това време от българските власти.“ С тези думи вицепрезидентът Илияна Йотова откри международната конференция „Ролята на юристите за спасяването на българските евреи“. Организатори бяха Софийският университет „Св. Климент Охридски“, посолството на Държавата Израел, Министерството на външните работи, Асоциацията на прокурорите, Камарата на следователите в България, Федерацията на ционистите в България.

„Обща е целта ни – да знаем и помним уроците на историята. Задачата ни е още по-важна днес, когато в Европа, в света, в България обилно се лее реч на омразата, надигат се антисемитски настроения, следващите една след друга кризи подхранват вируса на отричането, а отвоювани от десетилетия човешки права днес се потъпкват без свян“, изтъкна още вицепрезидентът. Тя определи като опасни опитите за подмяна на историята чрез отричане на съществуването на Холокоста.

„Национална гордост е спасяването на българските евреи от лагерите на смъртта! Гордост е, когато в Световния център за възпоменание на Холокоста „Яд Вашем“ в Йерусалим прочетеш написано с големи букви „България – страната, в която еврейското население беше спасено“, заяви вицепрезидентът. Тя подчерта, че в различни европейски страни отделни личности въстават срещу Холокоста, но единствено в България той среща съпротивата на общественост и институции и с парламентарен акт е спряна депортацията.

Материалите са от официалната страница на Президентството на Република България. https://m.president.bg/bg/index

1160 години от Великоморавската мисия на Светите братя Кирил и Методий (863)

На 5 юли Чехия и Словакия отбелязват денят на пристигането на Кирил и Методий във Велика Моравия (около 863 г.). Мисията (863–867 г.) е по покана на моравския княз Ростислав (846–870 г.), противопоставящ се на немско-латинската църковна експанзия. По това време християнството е проникнало в страната, но се проповядва на латински. През 862 г. Ростислав се обръща с молба за помощ към Византия. Император Михаил III удовлетворява молбата му и изпраща в Моравия проявилите се вече като мисионери изтъкнатите братя Методий и Константин Философ.

Озовавайки се сред великоморавските славяни, братята с ентусиазъм започват да изграждат нова църква и училища, разпространявайки новосъздадената славянска писменост на разбираем за местните хора език, а същевременно обучават свои ученици. Тъй като се натъкват на трудности в своята дейност, те отиват за помощ при папата в Рим. На 14 февруари 869 г. тук умира Константин, приел преди смъртта си името Кирил. Той е погребан в базиликата Сан Клементе. Четири години по-късно Методий е ръкоположен от папа Йоан VIII за архиепископ на Велика Моравия. Връщайки се там, той продължава борбата срещу интригите на немското духовенство за богослужението на славянски език.

На 30 декември 1980 г., с апостолическото послание Egregiae Virtutis (За безпримерно достойнство), папа Йоан-Павел II ги обявява за съпокровители на Европа. Православната църква ги почита и като едни от светите Седмочисленици, заедно с техните ученици и последователи Климент, Наум, Ангеларий, Горазд и Сава.

Паметникът на Светите братя пред възстановения епископски храм в Радхожд, Моравия, откъдето Методий е ръководил Църквата

Да съхраним живото наследство на поколенията

„Ние не можем да спрем света да се развива, но можем да съхраняваме, да пазим и да предаваме традициите, за да продължим да изразяваме по емоционален начин нашата връзка с миналите поколения“

Създаването на Регионалния център за опазване на нематериалното културно наследство в Югоизточна Европа под егидата на ЮНЕСКО е значимо събитие за България, а неговото откриване през 2012 г. предизвика широк обществен и медиен интерес в региона. От началото си до днес Регионалният център е приобщил и ангажирал към мисията си за опазване на нематериалното културно наследство 17 държави от Югоизточна Европа – Азербайджан, Албания, Армения, Босна и Херцеговина, България, Грузия, Гърция, Кипър, Молдова, Румъния, Северна Македония, Словения, Сърбия, Турция, Хърватия, Черна гора и Украйна.

Вече няколко години, благодарение на усърдната ни работа, създаваме условия, които да привличат публика – отвъд строго професионалната. Работим по редица проекти като в момента разгръщаме основно два. Единият е посветен на богатството на българската традиционна кухня, а другият е съсредоточен върху документирането на наследството и музеите. Работата с музеите е особено важна за нас, тъй като те са естественият пазител на паметта, на нематериалното. Само за две години създадохме контакти между десетки музеи в България, в момента полагаме усилия да разширим мрежата и в чужбина.

От 2017 г. до днес успешно координираме усилията на ЮНЕСКО за прилагането на политики за опазване на нематериалното културно наследство в региона на Югоизточна Европа като подкрепяме ежегодно обучения на фасилитатори на ЮНЕСКО от Европа (общо 6 обучения на различни теми), сред които превърналата се вече в традиционна експертна среща, наложила се с времето като устойчива платформа за споделяне на актуалните тенденции и предизвикателства в опазването на наследствата. Провеждаме и обучителни семинари на територията на страните-членки, като общият им брой надхвърля 20 с над 500 обучени експерти в региона.

Мобилните изложби и международните конкурси като „Нематериално културно наследство: следващото поколение“ ни дават възможност да фокусираме вниманието на младите в опазването на живите наследства. Тази година стажанти от чужбина, приоритетно занимаващи се с нематериално културно наследство, създадоха интерактивна карта на НПО-та в региона. В този контекст не мога да не спомена и поредицата документални филми съвместно с БНТ, които в кратки репортажи представиха на българската публика вписаните в ЮНЕСКО елементи на нематериалното културно наследство. Списанието „Живи наследства“ е своеобразният ни връх в налагането на проблематиката, тъй като то добре преплита културите от Югоизточна Европа помежду им.

2023 година е изключително важна за нас, тъй като изцяло ще премине под знака на емблематичната 20-та годишнина от „Конвенция 2003“ за опазване на нематериалното културно наследство на ЮНЕСКО. А през предстоящата есен ежегодната среща на всички центрове Категория 2 на ЮНЕСКО ще се проведе в България. Особена чест е, че българската държава ще отбележи годишнината като привлече експерти буквално от цял свят, за да споделят те свършеното за нематериалното културно наследство през годините.

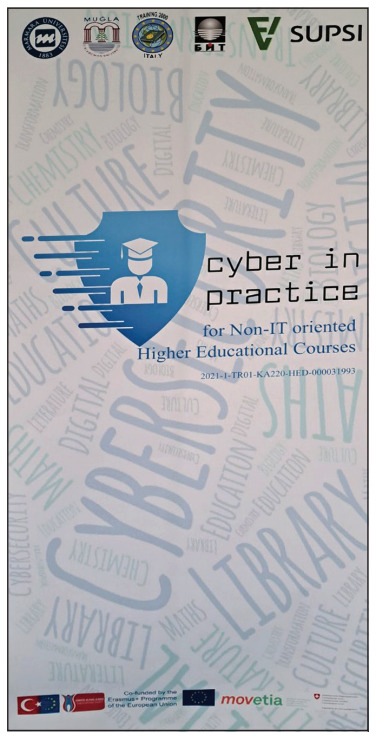
Ирена Тодорова,
изпълнителен директор на Регионален център за опазване на нематериалното културно наследство в Югоизточна Европа под егидата на ЮНЕСКО

Обединени за киберсигурност в киберпространството

На 11 април 2023 г. в УниБИТ се срещнаха три поколения, обединени от идеята за киберсигурност. Присъстваха представители на киберобщността и на бизнеса, студенти и преподаватели от университета и други висши учебни заведения. На срещата бяха дошли ученици от Стара Загора и деца на участниците. Над 140 специалисти, свързани с технологиите, бяха любопитни да се докоснат до Сигурност на дронове и роботи (демострация и презентация), да „нагазят в дълбокото“ на 11-та среща Cyber Security Talks Bulgaria под надслов (Кибер) Престъпления и (Реални) Наказания и накрая да присъстват на създаването на „Кибер клуб към УниБИТ“. Основни лектори на събитието бяха Антон Пулийски, основател на Drone ARENA – България и Клъстер за интеграция на нововъзникващи технологии, представители на ГДБОП и докторанти от УниБИТ.

В първата част аудиторията бе запленена от „кучешката разходка“ и от номерата на кучето-робот. Не остана безучастна като разбра и видя как могат да се използват дроновете в полза на човека, но и срещу него. Във втората част се включиха 11-годишните, които „живеят“ в киберпространството и в разговор с експерт по киберсигурност те показаха как се предпазват в мази среда. Те разбират, че е важно да се познават средата и потенциалните заплахи и как да ги избягват. За третата част се чуха думи – окрилени от идеята за създаването на

Киберклуб към УниБИТ. Образователният характер на срещата отговори на въпроси, които човек често си задава, а породи и много нови въпроси за това какви „умни градове“ ни очакват в близко бъдеще и защо е важно сигурността да бъде на първо място сред приоритетите в новия свят‘.

Проф. Евгения Ковачева

Културата като съвместно живеене

Съхраняваме миналото, за да имаме общо бъдеще

Софийската синагога, проектирана от австрийския архитект Фридрих Грюнангер. Равин Маркус Еренпрайс е сред главните инициатори за построяването на Централната софийска синагога и неин равин при освещаването ѝ.
Сн. Зафер Галибов, списание „La Esreya“

За мнозина от нас датата 24 май, най-хубавият ден от празничния български календар, връща спомените за едно събитие, отпреди 80 години. През 1943 г. Законът за защита на нацията е вече приет от Народното събрание. Той е обнародван и прилагането му е започнало. Според него евреите, граждани на Царство България, са лишени от гражданските си права. На 10 март, след силен обществен и политически натиск, депортацията им към лагерите на смъртта е отложена.

На 24 май същата година, празника на славянските първоучители светите братя Кирил и Методий, около хиляда евреи организират в София протестна манифестация срещу правителствения план за осъществяване на отложената депортация. По повод тази смела акция софийският митрополит Стефан, по време на тържествения молебен, в присъствието на ученици и студенти, изразявайки съжалението си, че учениците евреи са лишени от възможността да са част от честването, заклеймява властта за предприетото гонение. Той подчертава, че именно заради него празникът е помрачен и отправя апел към държавната власт да не поробва свободолюбивия, демократичен и общителен български дух.

Тези събития имат своето драматично продължение, но важното е че в тях изпъква най-доброто, на което човек е способен – да помогне на ближния си, макар и с друга вяра. Едно от най-високите културни достижения на човека е умението му да приема и да съжителства с различните от него, което е умение, постигано с житейски опит, с търпение и образоване. Човешката история изобилства от положителни и отрицателни примери за подобно съжителство. Къде в културата на съвместното живеене се настанява историята на българите и евреите, обаче?

Ще припомним, че през 1492 г. едиктът на кралската католическа двойка Фернандо и Исабела, прокужда евреите от Испания, а през 1498 г. и от Португалия. Разселването започва и в края на XVI и началото на XVII век на Балканския полуостров се заселват 1/3 от тях. Тук те срещат общностите на византийските евреи (романьотите) и на ашкеназките евреи, дошли от Унгария, Германия и други западни части на Европа през XIV–XV век. Сефарадските евреи са приети добре, а техните знания и умения се вливат в живота на Османската империя.

Максим Ешкенази с родителите си на празника Рош Ашана в Софийската синагога- 2021 г.
Сн. Мони Франсес, в. „Еврейски вести“

Децата на еврейската общност в България на летния лагер Джугатон – 2021 г.
Сн. Мони Франсес, в. „Еврейски вести“

В епохата на националното ни Възраждане присъствието на евреите в българските селища до голяма степен стимулира градската култура, превръща се в мярка за сравнение и подражание в много области на живота. Има много примери за връзката между евреи и българи и за плодотворните им усилия съвместно да създават образците на едно ново, дълбоко свързано с Европа време.

Евреите се включват активно в изграждането на България след Освобождението през 1878 г. Те са не само лоялни и равноправни нейни поданици, точно както това изисква Търновската конституция, но и са нейни верни защитници. Общият брой евреи, загинали в Руско-турската, Сръбско-българската, Балканската и Първата световна война, са 960 души – между тях има редници, подофицери и офицери. На 9 септември 1909 г., в присъствието на цар Фердинанд и царица Елеонора, в София е осветена най-голямата на Балканите сефарадска синагога и този акт се превръща в празник за целия град. Импозантната сграда е и доказателство, че евреите в България се чувстват добре и сигурно.

През последните повече от 100 години евреите дават своя принос в изграждането и развитието на стопанския и икономическия живот на България и участват в съграждането на законите на страната. Та нали правото осмисля както икономиката и обществото, така и политиката.

Българските творци с еврейски произход са известни музиканти, художници, режисьори, артисти, писатели и тяхното творчество популяризира културата на

Лика Ешкенази, примата на сефарадската песен. Сн. Мони Франсес, в. „Еврейски вести“

страната ни по целия свят. Ще бъде трудно в този текст да изброяваме имена, защото е възможно да пропуснем някого, а и защото разделението на творците и съзидателите по етнически принцип би бил обиден за културата на съвместното ни живеене.

Съвсем накрая бихме искали да припомним една норма, залегнала дълбоко в морала на еврейския народ – тикун олам, което в превод от иврит означава, че целта, която си поставяме, е да направим света по-добър. Как да стане това? Само ако вярваме, че изборът да учим, да съхраняваме миналото и да го разказваме, за да имаме общо бъдеще, ще ни направи по-добри, по-мъдри и по-търпими.

Михайлина Павлова,
гл. редактор
на в. „Еврейски вести“
и списание „La Estreya“

Снимките са притежание на в. „Еврейски вести“ и сп. „La estrya“

На 10 март 2023 г. в Музея на София бе валидирана пощенска марка, посветена на 80 г. от спасяването на българските евреи и в памет на загиналите 11 343 евреи от Беломорска Тракия, Вардарска Македония и Пирот. На блок-марката са изобразени част от НЕЗАБРАВЕНИТЕ ЛИЦА на спасението, които излагайки живота си на риск, се опълчват на провежданата тогава от властите политика срещу българските евреи, включително осуетяват плановете за тяхната депортация в лагерите на смъртта. Автор на марката е Николай Петрусенко, сн. Мони Франсес.

Българското кул
в световните лис

Учредената на 16 ноември 1945 г. специално създадена към ООН агенция, Организацията на обединените нации за образование, наука и култура (ЮНЕСКО) си поставя за цел да насърчава сътрудничеството между нациите в областта на образованието, науката, културата и комуникациите. Мото ѝ е: „мирът е създаден, не за да се нарушава, а за да подпомага интелектуалната и нравствената солидарност на човечеството“. България се присъединява и става редовен член на ЮНЕСКО на 17 май 1956 г. Още от началото приоритет на българската страна е активното ѝ участие във всички инициативи в областта на културната политика, опазването на материалното и нематериалното културно наследство, развитието на културните индустрии и културния туризъм като фактор за икономическо и социално сближаване, културния плурализъм, насърчаването на творчеството и образованието в различните му аспекти, информационни технологии и комуникации и др. България активно участва в разработването, приемането и прилагането на различни документи, одобрени от Генералната асамблея на ЮНЕСКО и е страна по 17 от конвенциите на организацията.

Обекти, включени в списъка на световното културно и природно наследство:

1. Тракийската гробница при Казанлък – първият български обект, вписан в световния списък на обектите под егидата на ЮНЕСКО през 1979 г. Предполага се, че е изградена в края на IV в. пр.Хр. и началото на III в. пр.Хр. Уникална със своите стенописи, пресъздаващи последния път на знатен тракиец. В резултат на направени проучвания се смята, че това е гробницата на тракийския владетел Ройгос (един от синовете на Севт III) и една от съпругите му. Най-известната сцена е погребалното угощение. Намерените предмети са пример за високо развитото ювелирно изкуство у траките.

2. Боянската църква – вписана в световния списък на обектите под егидата на ЮНЕСКО през 1979 г. Храмът, посветен на светиите Никола и Пантелеймон, е от края на X и началото на XI в. Той представлява малка кръстокуполна сграда, която през годините е укрепвана и разширявана. Долният ѝ етаж е предназначен за крипта, а горният – за параклис. Църквата е уникална със запазените стенописи. Първият пласт е от XI–XII в., вторият – от 1259 г. Има стенописи от XIV, XVI и XVII в., както и от 1882 г. С изключителна стойност са образите на българските владетели Цар Константин Асен Тих и Царица Ирина, както и на дарителите на храма – севастократор Калоян и неговата съпруга Десислава.

3. Мадарският конник – вписан в световния списък на обектите под егидата на ЮНЕСКО през 1979 г. Скалният релеф е на височина 23 м върху отвесна 100-метрова скала. Широк е 3,10 м и е висок 2,60 м. Смята се, че е изсечен през VIII в. И, макар че някои го приемат като паметник с тракийски произход, той основно е интерпретиран като символ на мощта на Първата българска държава. Според различни изследователи е свързан и с българските владетели от този период: Аспарух, Тервел, Крум, Омуртаг.

4. Ивановските скални църкви – вписани в световния списък на обектите под егидата на ЮНЕСКО през 1979 г. Представляват обособен комплекс от църкви, параклиси, манастири, издълбани в скалите, които се развивали и просъществували в продължение на векове. Първите отшелници са издълбали килиите си още през XII век. А стенописите от XIV век свидетелстват за високоразвито художествено майсторство. Скалните църкви са били над 40, а килиите – около 300.

5. Рилският манастир – вписан в световния списък на обектите под егидата на ЮНЕСКО през 1983 г. Основан през X в. от Св. Йоан Рилски. Неговото аскетично жилище и гробница се превръщат в свещено място и прераства в манастирски комплекс, който играе важна роля в духовния и обществения живот на българския народ и държава до ден днешен. Унищожаван и възстановяван е през годините. Средище на силно духовно и художествено влияние върху източноправославния свят през Средновековието (XI–XIV в.). Настоящият му вид е от периода на българското Възраждане (XVII–XIX в.).

6. Старият град Несебър – вписан в световния списък на обектите под егидата на ЮНЕСКО през 1983 г. Античният Месембрия има повече от 3000-годишна история. Останките от града, които датират предимно от елинистическия период, включват акропол, храм на Аполон, агора и стена от укрепления. Играе съществена роля и през Средновековието. От този период датират Старомитрополската базилика и части от крепостната стена. Запазени са и дървени къщи, построени през XIX в.

7. Тракийската гробница в Свещари – вписана в световния списък на обектите под егидата на ЮНЕСКО през 1985 г. Счита се, че тук е погребан гетският цар Дромихет. Стените на гробната камера са оформени като колонада. Блоковете под свода се поддържат от 10 кариатиди (женски фигури) с вдигнати ръце. Облечени са в дълги, ситно надиплени дрехи без ръкави, препасани под гърдите с коланчета. На главите си имат своеобразни кошници – калатоси. Самата гробница е част от общия археологически резерват „Сборяново“.

8. Природният резерват „Сребърна“ – вписан в световния списък на природните обекти под егидата на ЮНЕСКО през 1983 г. Тук редките и изчезващи видове птици гнездят или почиват по пътя си на юг. Резерватът се намира точно на пътя на прелетните птици от Европа към Африка – Via Pontica.

9. Националният парк „Пирин“ – вписана част от него в световния списък на природните обекти под закрилата на ЮНЕСКО през 1983 г., разширена през 2010 г. В рамките на парка има редица природни забележителности, ледникови езера, иглолистни гори и богато биоразнообразие. Има два резервата – „Баюви дупки – Джинджирица“ и „Юлен“. Тук се намира и Байкушевата мура, която е на възраст повече от 1300 години.

10. Вековните букови гори на национален парк „Централен Балкан“ – вписана е част от него в световния списък на природните обекти под закрилата на ЮНЕСКО през 2007 г.,

турно наследство
сти на ЮНЕСКО

разширена през 2011, 2017, 2021 г. Същият е част от общоевропейския обект на световното наследство „Старите и вековни букови гори на Карпатите и други региони в Европа“, разположен на територията на 12 държави. От страна на България са включени най-представителните букови гори в 9-те резервата, разположени на територията на национален парк „Централен Балкан“.

Елементи, вписани в представителния списък на нематериалното културно наследство на човечеството:

1. Нематериалното културно наследство, предавано от **Бистришките баби** е вписано в представителния списък на ЮНЕСКО през 2008 г. (първоначално обявен през 2005 г.). Представени са традиционни танци, съпроводени със специфично многогласно пеене (шопска полифония). Всички те са свързани със запазването и практикуването и днес на древни форми на хорото и ритуалната практика „Лазаруване“.

2. През 2008 г. в представителния списък е вписан вторият български елемент – **„Нестинарството – послания от миналото“**. Обредът представлява кулминацията на ежегодния панагирски ритуал, който се практикува в с. Българе и е в деня на Св. св. Константин и Елена (3–4 юни). Включено е шествие, съпровождащо светите икони на двамата светци, както и тяхното ритуално къпане. Вечерта, събрани около жаравата, останала от жертвения огън, нестинарите танцуват върху горящите въглени.

3. Традицията за **тъкане на килими в Чипровци** е вписана в представителния списък през 2014 г. Тя разкрива запазения и до днес занаят, свързан с тъкане на уникални по своя характер килими на вертикален стан. Процесът на тъкане е съпроводен със споделяне между килимарките на познание не само за шарките, боите, орнаментите, които те претворяват, но и с вярвания, словесни формули и ритуални практики.

4. Народният празник **„Сурова“ в Пернишко**, който се провежда всяка година на 13 и 14 януари, е вписан през 2015 г. Той представлява маскараден ритуал. Сурвакарските групи, състоящи се от мъже, жени и деца, обличат специално подготвени маски и костюми и се отправят към центъра на селото, където палят огньове. Рано на следващата сутрин те се събират и обикалят от къща в къща, което се приема като наричане за здраве.

5. През 2017 г. е вписана мултинационалната кандидатура, представяща ритуалните практики, свързани с **1 март.** В нея България е вносител заедно с Румъния, Северна Македония и Молдова. Практиките, предадени от древни времена, са свързани с празнуване началото на пролетта. От червен и бял конец се изработват мартеници.

6. Запазеното **многогласно пеене в селата Долен и Сатовча** е включено в представителния списък през 2021 г. Представлява съвкупност от пеене в различни регистри – ниски, високи и комбинация от двете. Надпяването обикновено е между две групи от жени. Типично е само за землището на двете села.

Регистър на добрите практики за опазване на нематериалното културно наследство:

1. През 2016 г. е предложена първата българска практика за вписване в регистъра, която представлява емanация на българските събори и празници на народното творчество – **Националния събор в Копривщица**. На всеки пет години среща си дават хиляди изпълнители на традиционен български фолклор. Представят се различни практики, включващи музика, песни, танци, обреди, ритуали, разказване на истории, игри, занаяти.

2. Втора българска практика, насочена към опазване на нематериалното културно наследство, е вписана в регистъра през 2017 г. Тя представлява традиционната за българския народ културна организация – **читалище**. От създаването на читалищата преди повече от 160 г. те извършват културно-просветна дейност, която е насочена и към подпомагане предаването на традициите между поколенията.

Българската държава активно участва и в една от значимите инициативи на ЮНЕСКО, свързана с опазването на културното наследство – програмата **„Паметта на света“.** Водещо е разбирането, че световното документално наследство принадлежи на цялото човечество. Съхраняваните документи разкриват записаната история, спомагат за нейното препредаване през поколенията. Създаденият регистър „Memory of the World“ (MoW) съдържа в себе си близо 450 документа от целия свят. Основният критерий при подбора им е свързан с оценяването на тяхната изключителна стойност и значимост в световен мащаб.

България има вписани в регистъра три писмени паметника.

1. Енинският апостол – вписан през 2011 г. Това е старобългарски кирилски ръкопис (фрагмент) от XI век. Написан на пергамент, той представлява една от най-старите форми на кирилицата и е важен за историята на славянската писменост и по-специално за преводите от гръцки.

2. Бориловият синодик е фрагмент от ръкопис, произхождащ от литературния кръг около патриарх Евтимий. Вписан е в регистъра през 2017 г. Документът свидетелства за антибогомилския събор, свикан от цар Борил през 1211 г. в Търново. Съставен по повод събора, преработен при царуването на Иван Асен II и допълнен в края на XIV век, по времето на патриарх Евтимий, той е свидетелство за официалното отношение срещу ересите в средновековна България.

3. Четвероевангелието на Цар Иван Александър (Лондонското четвероевангелие) е съвместна номинация на България и Великобритания. Вписано е през 2017 г. Представлява кодекс, който съдържа в себе си текста на четири евангелия на старославянски език. Уникални са не само текстовете, но и рисунките в него. Има общо 367 миниатюри. Между тях са портретите на царско семейство.

България активно участва във всички инициативи на ЮНЕСКО. През годините държавата ни се утвърди сред основните държави, които работят за отстояване принципите на международната организация. Български обекти и елементи присъстват във всички представителни списъци и регистри и популяризират значимостта на държавата и народа ни.

Проф. Венцислав Велев

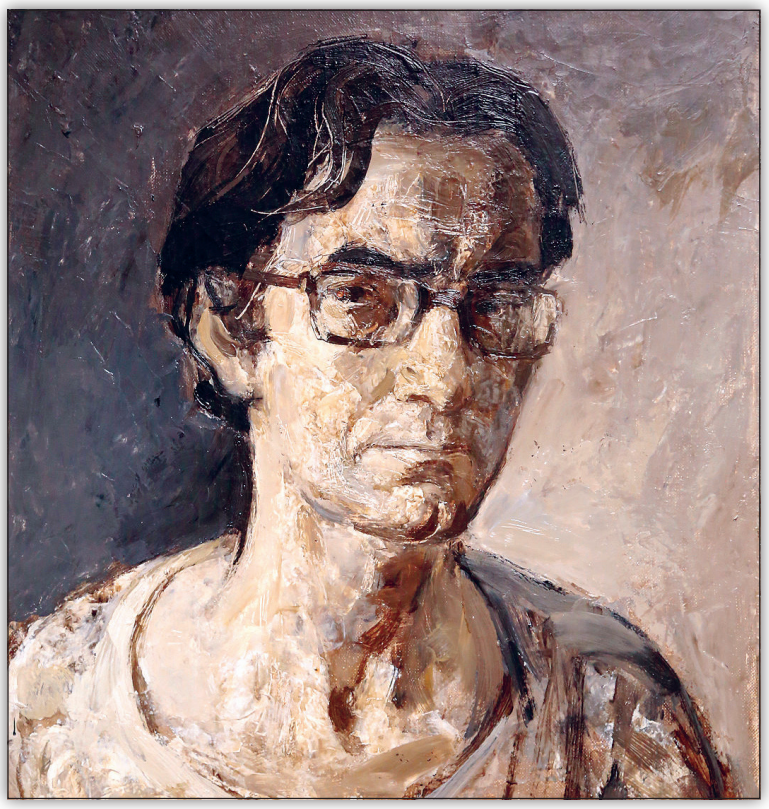
Портрет на художника или Светлин Русев – контражур

90 години от рождението на академик Светлин Русев

Положен върху илюзорния ми статив образът на Светлин Русев не би могъл да изглежда цялостен, камо ли достоверен. Липсва ми дистанция от време – затъмнява го обилната светлина, озаряваща неговия обичаен контражур, осветяване, което често заслепява хората от неговото обкръжение. Прибавям и липсата ми на проницателност, защото през десетилетията познанство, не съумях да разгадая необяснимите знаци на поведението му, отгласите им в неговата живопис, които неусетно променят мимиката, физиономията и същността в личността му, без това да се отнася до пораженията на възрастта. Не се наемам да обхвана целостта на модела, не само защото ми е съвременник, а по причина, че идеите и посланията му не са достатъчно близки до моя вироглав скептицизъм, което естествено не ме приобщи към многобройната група от негови следовници, назовани „децата на лейтенант Шмит“. Винаги ще виждам Светлин срещу светлината, неговият силует в съпровод от ироничната му усмивка.

Както и да тълкуваме личността на Светлин Русев, вписан в своето време той си остава човекът-институция, а днес дори „пост мортем“, той безусловно представлява явление в съвременното българско изкуство. Главоломната административна кариера за предубедените засенчва драмата на артиста, който съумява да балансира политическата си обвързаност с каузата на творец, раздиран от съмнения и страсти. Още в ранния етап на своя път в изкуството се разграничава от конюнктурата и едва ли е справедливо да го нарочват за интелектуален „продукт“ на прехода от нормативната естетика на

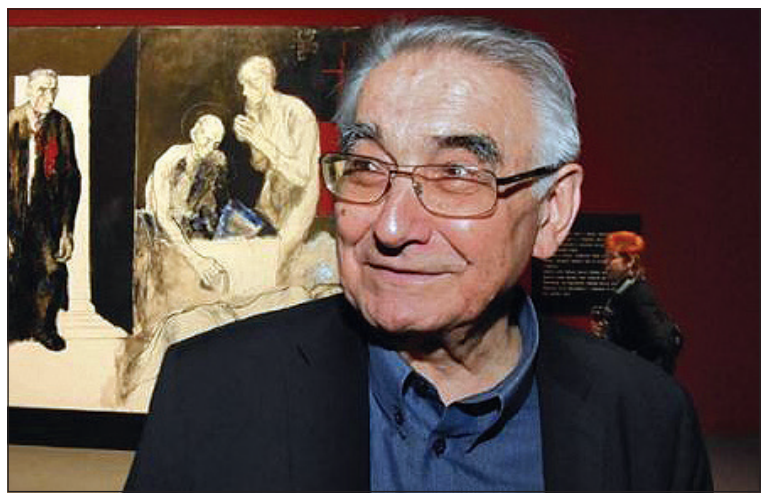

тоталитарния период към съвременния модел на „социалистически реализъм“, какъвто в чист вид не съм срещала у нас. Определението на Димитър Аврамов за стила на групата млади художници от 60-те години (Димитър Киров, Георги Божилов-Слона, Валентин Старчев, Величко Минеков и пр.) като „експресивен монументализъм“ най-точно приляга на живописната концепция на Светлин Русев.

Навремето Йордан Радичков, с интуицията си на удостоен от съдбата, провидя в замислените и тихи монохромни образи от картините му предопределеност, която е „на прага на някакво очакване, на самия предел“. Многофигурните композиции или портретите, патетични в своята заситналост, Светлин обичайно поставя върху сакрален фон, присъщ на каноничните принципи на иконографията. Тезисните му сюжети всъщност са иконоборчески и проследяват неведомите Пътища на човека, потопяват в мистичната загадката на Битието и мястото на Духа в космогонията, която поглъща минало и настояще. Трудно разгадаемата семантика в огромния свят от нарисувани хора не предвижда оптимистично бъдеще. Изкуството на Светлин Русев фатално обявява края на Вярата в Спасението, което идва свише – от държавата или от революцията. Бидейки моралистична, драматичната теза на художника оповестява началото на смътното предстоящо, когато артистът афишира това, в което не вярва, без да припознае различни идеали и нови идоли.

Дни преди да си отиде от този свят Светлин Русев написа кратка автобиография, която се оказа и окончателната равносметка на

85-годишния му недовършен живот. С едно не бе наясно – как да наименува изложбата си и под черта изброява варианти. Ако можех, бих му препоръчала последната словесна находка – „Следи върху камък“, която вероятно щеше да отхвърли. Прочетох факсимилето на тази ръкописна чернова, напечатано върху поканата на посмъртната му изложба в галерията „Райко Алексиев“:

„Родих се в Третото българско царство. Живях в България на светлото Бъдеще. Сега живея в България на светлите Разочарования. Надеждата беше разстреляна заедно с поети и художници, с духовни аристократи и непокорни сиромаси, с невръстни деца и немощни старци. Идеите бяха убити – мъртвите идеи убиваха живите! Каин уби брат си Авел, синовете на Авел отмъщаваха на децата на Каин! Каменните подземия на Царството и народната Република се срутиха от нашите болка и ужас! Реките почервеняха! Разделихме мъртвите на Наши и Ваши, а невинните ни души очакват милост, покаяние и помирение от живите! Живите!!! Дом на доизживяване, вярващи безбожници, паднали ангели, пътници без Път и неродени Спасители! Търсих магическият камък на мъдростта с вечните отговори Отсам и живите Отвъд! Стигнах до каменна кариера със следи на време, на труд и мъка. Повярвах, че съм намерил Пътя! Илюзия! „Защо е Път, ако не води към храма!?“ – недоумяваше старицата от Онзи филм!“

В края на 90-те години в ателието на Дечко Узунов подредих изложба от последните му акварелни пейзажи и голи тела (видени „през шпионката на времето“). Години преди това бай Дечко бе нарисувал пророческата композиция на братоубийството „Каин и Авел“. Тъкмо миех прозорците, когато Светлин дойде, придружен от Тончо Жечев и Йордан Радичков и осуети убийството на един паяк, който бе изплел мрежата си в черчевето. Дали е илюзия, но този триумвират – разнолик и невъзможно противоречив за изследователите, който обсъждаше съдбата на насекомото, както правото на живот като висша ценност, единодушно промени мен – екзекутора и като че ли ми върна вярата в човешкото. След тази поука не бих дръзнала да допълвам енигматичният портрет на Светлин Русев, който за мен винаги ще остане в мандорлата на своя контражур.

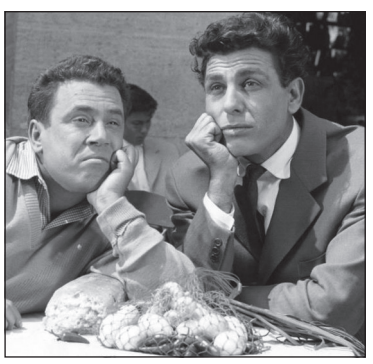
Бисера Йосифова,
изпълнителен директор на
Националния дарителски
фонд „13 века България“

100 години от рождението на Любимец 13

„Във всеки човек е закътано човешко щастие. Това щастие е дадено човеку от родители, от приятели, от учители, от любима, от деца, от народ.“

Апостолът на българския театър и кино се ражда на 17 октомври 1923 година в Бургас. Винаги съм си мислила за него и за други като него, че идват, за да огреят земята и човешкия род, да оставят следа и да си тръгнат. Живот на бърз каданс. Чувала съм, че в София, когато Карамитев е студент по право, на улицата го спира една циганка и му казва, че той ще е близнак на Жерар Филип, че ще се прочуе и че всички ще знаят името му. Апостол е назначен в Народния театър „Иван Вазов“ като стажант актьор, още ненавършил 24 години, на 16 август 1947 г. Една година по-късно, той се жени за Маргарита Дупаринова, две години по-голяма от него, вече известна актриса.

„Искам да умра млад, красив, весел, интересен…“ – така той предрича живота си. Учудва и респектира, задава въпроси фактът, че поразяващият с поглед, талант, усмивка, поведение, очароващият със своя духовен аристократизъм и финес актьор израства в бедно семейство на преселници от Беломорска Тракия. Бащата – Мильо Карамитев, след Междусъюзническата война бяга от родното си градче в Лозенградско и стига до Бургас. Среща красиво златокосо момиче с очи на море, Донка от село Веселие, и се жени за нея. Събират се по любов, създават и отглеждат трима синове – Асен, Апостол и Димитър. Бащата е хамалин на пристанището в Бургас, а майката чисти по чуждите къщи, за да свържат двата края на един нелек живот. Асен, първородният син, се прочува като най-добрия фризьор в целия бургаски край. Димитър става техник по двигатели с вътрешно горене, но след време зарязва града и отива да живее на село. Трима братя са много различни един от друг и имат различни съдби.

Родителите на Апостол забелязват, че той от съвсем малък обича да чете, да учи. По свое желание тръгва с големия си брат на училище още преди да навърши необходимите години. По това време в черноморския град съществува италиански лицей. Майката на Апостол го завежда първо в италианска забавачка, за да бъде добре подготвен и да кандидатства после в гимназията. Тази, на пръв поглед обикновена и отрудена жена, е държала на образованието на децата си. Малкият Карамитев е много любознателен, учи с лекота и бързо започва да чете и пише на италиански. Той завършва средно образование в емблематичната италианска гимназия „Алфредо Ориани“, която отдавна не съществува.

След края на войната през 1945 г. Апостол Карамитев започва да учи право в Софийския университет. Този биографичен факт е избледнял напълно във времето. Още в първите си студентски дни красивият младеж,

след когото се обръщат и жени, и мъже, прочита в някакъв вестник, че се открива двегодишна театрална школа към трупата на Народния театър. И решава да опита. За изпитите се подготвя сам. Живее в дома на приятел на баща си, спи на миндер в малка кухня и невинаги има пари за храна. Когато излизат списъците с класирането на кандидатите, бъдещият актьор се страхува да погледне в тях и моли случайно минаваща жена да види, дали сред приетите има името Апостол. Има! И то сред първите в списъка. Силата на съдбата и тук се проявява, защото той не просто е приет във висшата театрална школа. Приет е в класа на Стефан Сърчаджиев – Сърчо. А се дипломира при другия театрален властелин – Боян Дановски, при когото прави и дипломния си спектакъл – ролята на Орландо в „Както ви се харесва“. От главната роля в „Специалист по всичко“ до Обречения в „Бялата стая“ актьорът не прави компромиси. Колеги и критици го сравняват с Лоурънс Оливие. И, подобно на своя идол, Апостол е взискателен към себе си и безрезервно отдаден на сцената.

„Слабичък, изгладнял, с домашно плетен пуловер, с искрящи от любопитство очи, с прекрасна фигура и глава

като Давид на Микеланджело“ – така го помни от първата им среща неговата спътница по съдба и любов. Дупаринова не крие, че тя прави първата крачка към Апостол. Още по време на репетиции спонтанно му подарява кокиче. Така настъпва пролетта в театъра и в живота им. Сприятеляват се бързо, говорят си много, репетират заедно и стават неразделни, защото и двамата са обладани от близки идеи и мечти в изкуството, а когато застават под прожекторите, друг свят за тях няма. Една вечер, в почивката между две репетиции на пиесата „Фуенте Овехуна“, актрисата предлага да играят на „Пусни, пусни пръстенче“. Когато идва нейният ред, тя пуска пръстена в ръцете на Апостол. А не след дълго, точно сред декорите на „Ромео и Жулиета“, Чочо, както го наричат фенове и близки, поставя венчалния пръстен на ръката на своята любима Маргарита. Публиката дори не разбира какво точно се случва, но и двамата изгарят от щастие в прегръдките си. Случило се е по най-естествения начин, в храма на Мелпомена, със силен съдбовен знак. Това не било замислено предварително, нито било демонстрация, нито нещо, което днес напомня риалити формат за рози, любов или състезание по съвместимост.

На 21 август 1948 г., на

сцената на Народния театър, в ролите на Ромео и Жулиета, Апостол и Маргарита изричат всъщност своите собствени предбрачни обети. Той прави два пръстена от ширит за дреха и по време на самия спектакъл, поставя единия на пръста ѝ В една събота, след представление, младоженците отиват в Княжево със своите свидетели, за да се подпишат, да сложат начало на своя брак по любов. После отсядат в малко квартално ресторантче и се радват на празничната си и „разточителна“ вечеря с парче размразена риба и чаша топла бира.

Карамитев се снима в почти всички филми след 1950 г.: „Утро над родината“, „Под игото“, „Наша

земя“, „Любимец 13“, „Двама под небето“, „Специалист по всичко“, „Бялата стая“… 19 филмови заглавия до последния, недовършения от него – „Сватбите на Йоан Асен“ през 1973-та. Той е първата ярка, съвременна кинозвезда и любимец на публиката в България. Особено популярен става след няколкото незабравими и обичани от поколения зрители филми с Гинка Станчева. А родната ни публика, години наред се чуди дали двамата не са заедно и в живота.

И въпреки че знае, че Карамитев е болен от рак, режисьорът Вили Цанков му поверява главната роля във филма си „Сватбите на Йоан Асен II“. И актьорът отдава последните мигове от живота си, за да завещае на филмовата история, на България и на нас, образа на един от знаковите ни държавници. По време на снимките отказва да бъде заместен от каскадьор в опасна сцена, при която трябва да влезе в студените води на Алдомировското блато. Но след заснемането на епизода здравословното му състояние рязко се влошава. Сякаш „черната гостенка“ е изчакала той да заснеме точно този филм и този епизод, за да го отведе в други пространства. Ако съдбата не беше предначертала кратък живот на човека и актьора, той можеше да направи световна кариера, може би във френското и италианското кино.

Д-р Райна Дамяни

Юбилей на научното вдъхновение

90 години от рождението на проф. Александър Фол

Преди 90 години, на 3 юли 1933 г. в град София се ражда проф. Александър Фол – историк, траколог, интелектуалец, държавен деец, основоположник на тракологията в България, основател и първи директор на Института по тракология – днес част от Института за балканистика с Център по тракология „Проф. Александър Фол“ – Българска академия на науките (библиография и биографични данни вж. например у *Fol, V. In honorem Alexandri Fol, In: Thracia XI. Studia in honorem Alexandri Fol., Serdicae, 1995, 7–30*). Деветдесет години са сигурен повод за обобщение и осмисляне на творческия път, постиженията и наследството на един учен, но са твърде малко, когато става въпрос за човек, очертал размерите на цяло организирано направление в историческата наука, което отдавна е излязло от затворените академични сфери и става част от зданието на модерната българска духовност, култура, самовъзприемане, наука, която представлява и пътешествие към генезиса на духа, ритуалите и механиката на съществуването. Така както са ги разбирали едни от най-древните обитатели на нашите земи.

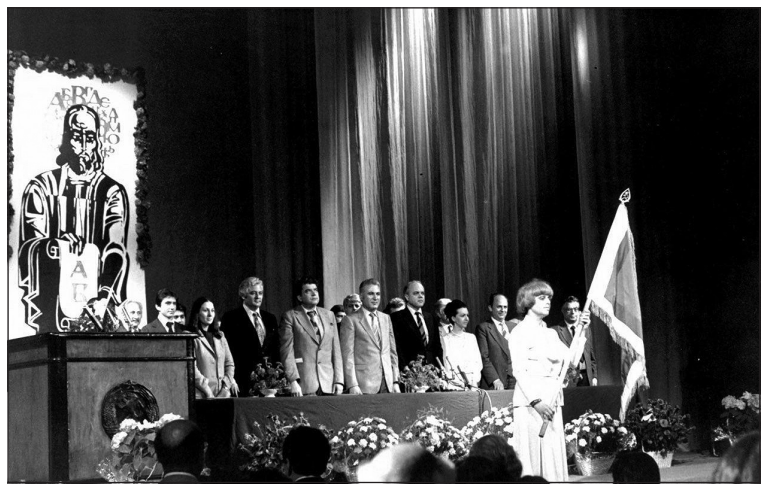
Ранните си творчески търсения Александър Фол насочва към периода на римското владичество в тракийските земи, когато благодарение на свидетелствата от епиграфските паметници, данните за траки от римския период разкриват за науката много за тяхната демографска система и племенни територии. Проф. Александър Фол обобщава и анализира тези тракийски съдби в докторската си дисертация на тема: „Траките в западните провинции на Римската империя I–III в.“ (1966) и така става първопроходник на предизвикателната тема за тракийската интеграция в Римската империя и на приноса на траките за военните успехи на държавата. Пространствените и времеви измерения на тракизма са очертани и в книгите „Песента на Ситалк“ (1968) и „Херосът остава в Тракия“ (1970), а изследванията на учения в полето на тракийската демография в крайна сметка имат като резултат основополагащата за етническата картина в Древна Тракия монография „Демографска и социална структура на Древна Тракия (I хил. пр.н.е.)“ (1970).

Александър Фол и папа Йоан Павел II, 25.05. 1979 г., Ватикана, архив „Александър Фол“ в НБУ

Политическата история на траките в България се изучава, изследва и твори на базата на концепциите, които проф. Александър Фол залага в основополагащата книга „Политическа история на траките. Краят на второто хилядолетие до края на пети век преди новата ера“, която в голяма степен променя начина, по който се приема древната история на Балканите. Изследването, както и последвалото тематично продължение – „Тракия и Балканите в раноелинистическата епоха“ (1975), променят мисленето за тракийската държавност като „периферно“ монархическо общество и я заявяват като продукт на дълъг държавообразуващ процес, представящ не само алтернативна форма на цивилизация спрямо елинската, но и вариант за имперско развитие, който след смъртта на Котис I (383 – 359 г. пр.н.е.) е изпълнен от изгряващата македонска държава.

На базата на тези изследвания на политическото, Александър Фол ще развие в бъдеще не само политическия, но и религиозно-ритуалния компонент на тракийската култура. Така се ражда една от най-важните му книги – публикуваната дисертация за придобиването на научната степен „доктор на науките“ – „Тракийският орфизъм“ (1986). Извороведската му подготовка (отразена в серията студии „Проучвания върху гръцките извори за траките“ – 1975–1976 г.), му позволява в този труд да проследи изворовата информация на пределинските и палеобалканските следи в религиозността на полисната култура и да формулира идеята за „тракийския орфизъм“ – култура и философия на една религия, в основата на която стои вярата в Богинята-майка и нейния доктринален син, предизвикващи цикличното възраждане на космогоничния ред. Тази „археологическа“, но в един нематериален смисъл – работа на разкриване на погребаните под литературните елински представи пластове на тракийската вяра и обредност, Александър Фол разкрива и в по-късни монографии като трилогията „Тракийският Дионис“ („Загрей“, 1991; „Сабазий“, 1994, „Назоваване и вяра“, 2002), където името на известния елински бог се трактува в редица извори като „превод-означение“ на анонимни тракийски божества. „Тракийската следа“ в древната култура на Балканите вълнува проф. Фол до края на творческия му път – свързал жизнения си път с културно-историческата палеобалканистична тематика, в трудовете му непрестанно се чувства желанието за разкриване същността на сътворенческата енергия, на мистичните сили на природата, които вдъхновяват човешкия дух за почитание и културно творение в Югоизточна Европа. Така ние разбираме, че не просто тракийската духовност е „скрита“ под елинското разбиране за текст и форма, а едно древно познание за периодично повтарящо се спираловидно, непрекъснато изграждащо се, умиращо и възраждащо се битие и съзнание е затрупано от когнитивното, линейното и причинно-следственото мислене на съвременността.

НГДЕК приема Константин Кирил Философ за свой патрон, 11 май 1981г., Народен театър „Иван Вазов“, архив НГДК

Научният принос на Александър Фол беше признат, авторитетът му на учен и организатор на науката и културата – утвърден от заемането на редица отговорни постове (директор на Института по тракология – БАН, 1972 –1 992; ръководител на Катедрата по стара история и тракология в Софийския университет, 1979–1987; заместник-министър на културата, 1974–1980; министър на образованието, 1980–1986), както и от преподавателските му позиции, от членството му в редица научни организации в страната и чужбина. 90-годишнината от рождението му обаче е повод да си припомним, че най-важното постижение на един учен винаги остава неговото наследство – рамкирането на концепцията за Микенска Тракия и за тракийския орфизъм, които дават една концептуалната рамка на археологическите открития в българските земи; неговите ученици – студенти, съмишленици, колеги, които дължат вдъхновението си на научната му дързост; науката, която завеща на България и света; начинът му на мислене, който прави хората, изкушени от мисловното, по-многомерни и по-пълни.

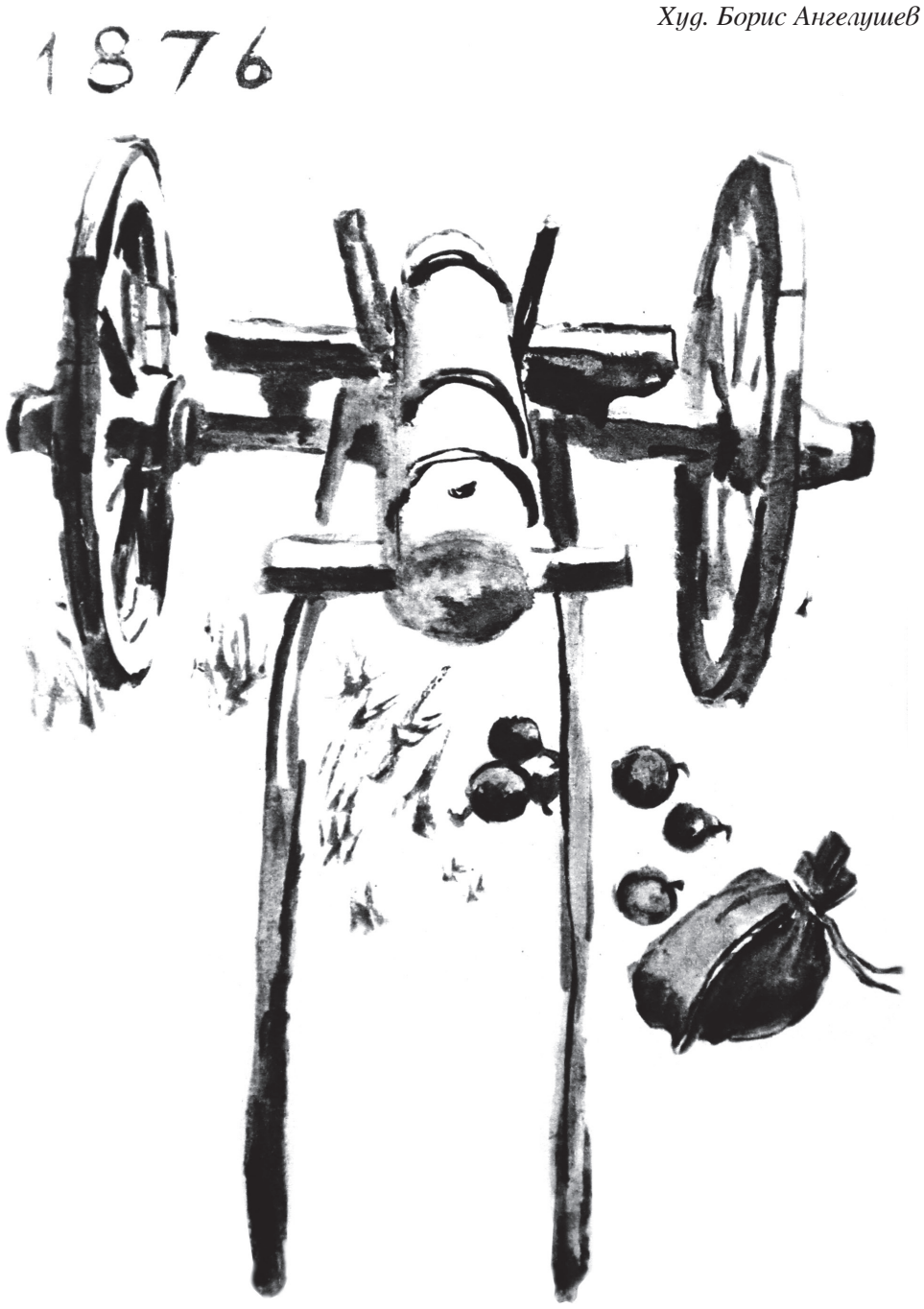

1972 г. Начало на разкопките в Кабиле. Проф. Ал. Фол и проф. Велизар Велков, архив „Александър Фол“ в НБУ

Александър Фол със студенти, Българо-турски летен университет, 2004 г., архив „Александър Фол“ в НБУ

Доц. Калин Стоев

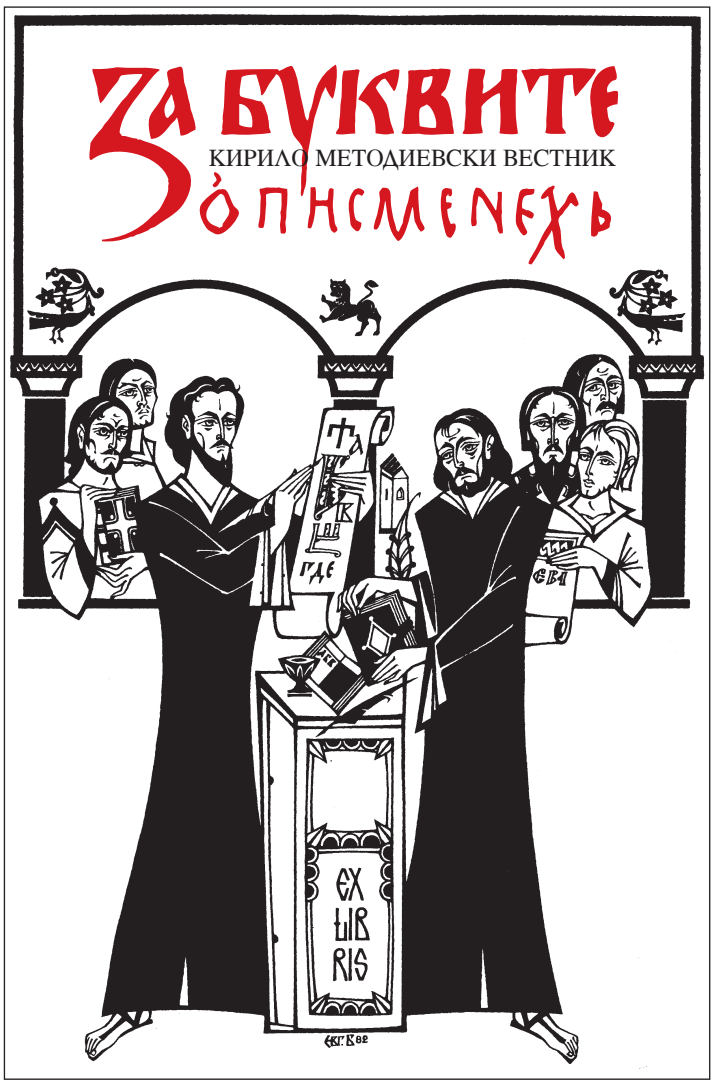

Худ. Борис Ангелушев

147 години от Априлското въстание, 1876 г.

...Бенковски я води в пустинята там;
героят, юнакът с мисъл на челото,
на подвига знаме, душа на делото,
човекът, що даде фаталния знак
и цял народ смело тикна с своя крак
железната воля, железните сили,
могъщото слово, що слабий окрили,
гласът, който каза:
„Вървете! Да мрем!
Ставайте, робове! Аз не щъ ярем!“
И ние трептяхме пред тоя глас мощен,
пред тоя демон таен, призрак полунощен,
който произнесе страшните слова...

Иван Вазов. Из „Бенковски“.
„Епопея на забравените“ (1881 – 1884 г.)

Екслибрис Евгений Босяцки

ISSN 1312-3785
Излиза от 1979 година

Бр. 72 / май 2023 г.

Основател на изданието
ВЕСЕЛИН ЙОСИФОВ

С особени заслуги за списването
на вестник „За буквите – О писменехъ“
ИЛИЯ ПЕХЛИВАНОВ

Главен редактор
Д-Р ХРИСТО ХРИСТОВ

Редактор и коректор
МАРИЯНА ВАСИЛЕВА

Графично оформление, редактиране и илюстрации
АНТОАНЕТА СЪРНЕВСКА

МЕЖДУНАРОДЕН РЕДАКЦИОНЕН КОМИТЕТ

Съпредседатели
Проф. СТОЯН ДЕНЧЕВ, проф. ИРЕНА ПЕТЕВА

ДЖУЗЕПЕ ДЕЛ' АГАТА, ВЛАДИМИР ВАВРЖИНЕК,
ВАСЯ ВЕЛИНОВА, РАДОСЛАВ ВЕЧЕРКА, МАРЧЕЛО ГАРДЗАНИТИ,
ДИМИТРИОС ГОНИС, ВАСИЛ ГЮЗЕЛЕВ, АКСИНИЯ ДЖУРОВА,
ИВАН ДОБРЕВ, НЕВЯНА ДОНЧЕВА-ПАНАЙОТОВА, НАДЕЖДА ДРАГОВА,
РУМЯНА ЗЛАТАНОВА, ДИМИТЪР ИВАНОВ, ИЛИЯ ИЛИЕВ, МАРИЯ ЙОВЧЕВА,
НЕДЯЛКО ЙОРДАНОВ, ИГОР КАЛИГАНОВ, КАЛИНА КАНЕВА, ДИМИТЪР КЕНАНОВ,
РУМЯНА КОНЕВА, РОЛАНД МАРТИ, ПРЕДРАГ МАТЕИЧ,
ФЛОРИАН МЕСНЕР, ХАЙНЦ МИКЛАС, АЛЕКСАНДЪР НАУМОВ, СВЕТЛИНА НИКОЛОВА,
КОНСТАНТИНОС НИХОРИТИС, ДМИТРИЙ ПОЛИВЯННИЙ, ГЕОРГИ ПОПОВ,
ЦВЕТИ РАДЕВА, ЮРИЙ РОСТОВЦЕВ, ТАТЯНА СЛАВОВА, МАРИНА СМОЛЯНИНОВА,
ХРИСТО ТЕМЕЛСКИ, ФРАНСИС ТОМСЪН, СВЕТЛОЗАР ЕЛДЪРОВ,
АННА-МАРИЯ ТОТОМАНОВА, ХРИСТО ТРЕНДАФИЛОВ, АНАТОЛИЙ ТУРИЛОВ,
ХИЛДЕ ФАЙ, УИЛЯМ ФЕДЕР, КРИСТИАН ХАНИК, ПЕТЕР ШРАЙНЕР

Съдейници
Красимира Александрова, Анжела Димчева, Евелина Здравкова, Ваня Аврамова

Университетска младежка академия за управление на знания
Компютърна лаборатория „Джон Атанасов“
Институт за информация и сигурност

АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО „ЗА БУКВИТЕ – О ПИСМЕНЕХЪ“
www.unibit.bg • www.zabukvite.org

Научен секретар
ВИКТОРИЯ ЦВЕТКОВА

© Стефан Пеев, наборен шрифт Pliska
(GNU GENERAL PUBLIC LICENSE), 2016

София, 1784, бул. „Цариградско шосе“ № 119
e-mail: info@zabukvite.org

Печатница
Partner BG

ЗА БУКВИТЕ ОПНСМЕНЕХЪ
КИРИЛО МЕТОДИЕВСКИ ВЕСТНИК

Брой ҎЦ
Година XLV
Май 2023 г.
www.zabukvite.org

**...И ЧЕ СМЕ ИМАЛИ ЦАРСТВА И СТОЛИЦИ,
И ОТ НАШТА РОДА СВЕТЦИ И ПАТРИЦИ,
ЧЕ И НИЙ СМЕ ДАЛИ НЕЩО НА СВЕТЪТ
И НА ВСИ СЛОВЕНЕ КНИГА ДА ЧЕТЪТ...**

ИВАН ВАЗОВ, ПАИСИЙ

